

**ГРАЂА
ЗА ИСТОРИЈУ
МАКЕДОНСКОГ НАРОДА
ИЗ АРХИВА СРБИЈЕ**

**ГРАЂА
ЗА ИСТОРИЈАТА
НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД
ОД АРХИВОТ НА СРБИЈА**

ТОМ
V
КЊИГА I КНИГА
(1890)

БЕОГРАД
1988

Адреса бивших питомца Друштва Св. Саве, родом из Македоније
— Српској народној Скупштини

Господо посланици,

Будите тако стрпељиви да саслушате ово неколико речи, које, Вама Представницима српскога народа, ми потписани отправљамо, надајући се да ће их сваки истинољуб одобрити, пошто нису друго шта, већ — сама истина. Пре свега тражимо извињење за овакав један поступак, јер ми знамо да ће се наћи људи, који ће се дубоко дарнути, али шта ћемо? Ми нисмо томе криви, већ је крива истина, која је често пута била гажена, али свагда је остајала победитељка.

До душе, жао нам је, што се баш ми нашли да побијамо једну тако грдну погрешку противу истине и правде, али ко би други и могао да тако што учини без да му се пребаци пристрасност? Нама ће, за цело, куд и камо боље бити познато, који смо и шта смо, и ми ћемо, да како, боље познавати нашу мајку, него ико други. Сад сте већ разумели, да је говор о нама самима, који смо се доле потписали, и о нашој домовини — Македонији.

Свакоме је познато, да је та земља насељена већином словенима, и то — бугарима. Међу тим, од неколико времена српско јавно мњење толико се заузело да писањем посрби македонце,

базовски, Културно-општествените врски на Македонците со Србија во текот на XIX век, 198; За караванскиот транспорт во Македонија, ИНИ Гласник год IV, бр. 1—2, Скопје 1960, 274; За развитокот на македонската трговина во текст на првата половина на XIX век, ИНИ, Гласник год. VI, бр. 1—2; Скопје 1962, 217; Граѓа за историју македонског народа из Архива Србије, том IV, књ. II, бр. 135; књ. III, бр. 34, 69, 119, 156, 163, 164, 166, 172, 191, 223, 231 и 245; још о томе у АС, МФ, Ц ф, V 162/1890; АС, МФ, Ц ф. VI, 98/1890; АС, МФ, Ц ф. VIII 83/1890; АС, МФ, Ц ф. VIII 45/1890; АС, МФ, Ц ф. IX 82/1890; АС, МФ, Ц бр. 6860/1890; АС, МФ, Ц бр. 475/1890; АС, МФ, Ц бр. 6593/1890; АС, МИД, А ф. XVII 38/1890; АС, МИД, А ф. XX 53/1890; АС, МИД, А ф. XXIV 104/1890; АС МИН нар. прив бр. 7000—7981/1890; АС, МИН. нар. прив. бр. 700+/1890. године.

да је то заузимање постало права страст, како свима српским журналистима, тако и државницима, књижевницима, па и појединим приватним људима. Не слушајући толике ауторитете образованог света, они хоће да насилу увере цео свет, као да у Македонији живе чисти, овејани срби!

Међу оваке погрешке спада и оснивање друштва „Св. Саве“ са задањом да шири српство у — несрпским крајевима! Ми, који до јуче бесмо благодејанци тога друштва, дођосмо неки у почетку ове, а неки у почетку прошле школске године, да се на рачун тога друштва васпитавамо. Мишљасмо, да ће нас наша браћа срби издржавати без задње циљи; али, на жалост, ми смо се љуто преварили. Да смо знали, да ће тај наш долазак овде, имати оваке последице, ми не би никако ни долазили. Но шта смо знали?! Нама се говорило да се од нас не тражи друго шта, већ једино — да се васпитавамо. Дакле, циљ друштва „Св. Саве“, по нашем ондашњем схватању, била је племенита, свста! Али шта видимо сад? Видимо, да се нама хоће да врши кака политичка циљ видимо да смо ми већ постали оружје противу своје народности, једном речју, да се ми — изигравамо.

Нас је то једило, срце је од бола силно лупало, кад год смо слушали, да се говори о Македонији као о покрајини насељеној србима. У последње време, поред свих обећања да ће нас друштво и Држава издржавати само ради науке, ми смо видели, како је друштво „Св. Саве“ истерало из пансиона друштвеног троје питомца, а полиција двојицу од њих протерала ван земље, само зато што су смели, да гласно кажу — своју народност. Овај скорашњи догађај жегнуо нас је до срца, јер пошто су њих истерали као бугаре, следује да ми остали нисмо то што су и они били, дакле нисмо бугари, онда, наравно — срби. Зар ми срби?! Ми, са којима се овде свагда поступало као са бугарима, ми који смо и од овдашње мале деце називани „бугарима“?! Та то би било за овако одрасле и зреле људе! Ми се само можемо дивити толикој дрскости оних, који нас називају „србима“, кад они тиме не чине друго шта, већ нарањују срце, како нама, тако и сваком родољубу македонцу.

Ти су, дакле, узроци, који су нама дали повода да се мало озбиљније замислимо, и да што је могуће пре престанемо бити оруђе за подизање нове пропаганде у нашој милој отаџбини где сада, хвала мудрој управљању нашег Узвишеног Господара — Султана, влада најбољи поредак.

Дакле, дођосмо до тога, да се захвалимо Србије, па даље бог и срећа... А да се не би нама пребацило, да ми из „незадовољства“ остављамо благодејање, ми ћемо навести и то, да међу нама има државних благодејанаца, који су добијали по 60 динара месечно, сума коју ниједан овдашњи ђак није добијао. У осталом, хвала великој хуманитарности српског народа, што је нас за ово време издржавао, али, у интересу српства и у интересу бољих и солиднијих одношаја међу српском и нашем — бугарском народу,

ми преклињемо српски народ, да на таку циљ не улаже и даље свој зној, јер ће Господо Посланици, све то отићи у прах. „Крв није вода“ каже српска народна пословица и ваљда је време, да се и српски народ користи оним што су његови преци из искуства стекли, тј. нека сваки србин зна, да као што сваки србин радо би главу дао но да промени своје дично име — Србин, тако исто и сваки бугарин браниће своју народност до последњег часа од сваког туђег нартаја.²⁷

1. фебруар 1890. године
у Београду

Бивши
питомци Државни и др. „Св. Саве“:

Панто Кондов
Давид П. Илиев
Дамјан Јов. Груев
Димитр. Мирчев
Владимир Бојаџиев
Никола Н. Герасимов
Димитр. Илиев
Јордан Крајчев
Исаило Илиев
Анастас Думев
Тома Димитров
Сида Стојанов
Стојан Неделчев
Гоно Ковачев
Костадин Јанков
Димитр. Георгиев
Јевтим Михаилов
Нако Сиљанов
Михаил Кратовалиев
Климент Бојаџијев
Григор Кара-Иванов
Димитр Лешкинов
Харалампи Илиев

²⁷ Документ је објавио д-р Блаже Ристовски, Кон проучувањето на престојот на Даме Груев во Белград, 45; види о томе још у д-р Јован Хаџи Васиљевић, Споменица Друштва Св. Саве (1886—1936) 305; д-р Климент Цамбазовски, Културно-општествените врски на Македонците со Србија во текот на XIX век, 189; Граѓа за историју македонског народа из Архива Србије, том IV, књ. III, бр. 16, 26, 31, 56, 63, 67, 71, 82, 86, 88, 89, 90, 103, 118, 121, 127, 181, 183, 185, 186, 189, 190, 204, 225, 229, 230, 233, 237, 238, 239, 252, 253 и 264; Славко Димевски, Просветната политика на Егзархијата и училишните бунтови во Македонија, Култура, Скопје 1960, 26; д-р Блаже Ристовски, Крсте П. Мисирков (1874—1926) 78; д-р Љубиша Доклестик, н. д. 334; још о тоне у АС, МИД ПО ф. IV, досије III, Пов. бр. 209, 235, 243, 319, 364, 397, 497, 2034 и 2063/1890; АС, МИД ППО ред 1, досије I, Пов. бр. 84 и 1776/1890; АС, МИД ППО ред 163/1890; АС, Друштво Св. Саве бр. 415 и 450/1890. године.

Георги Каранџулов
Тома Каранџулов
Георги Пекмезов
Ахил Карадшичев
Анастас Балашчев

На левој страни су имена ученика
који су већ одпутовали у Софију

1. Сидо Стојановић Костур
2. Панта Кондовић Прилеп
3. Тома Димитријевић Водена
4. Анастас Думовић Водена
5. Антоније Гропинац Јенице
6. Димитрије Ђорђевић Криворечка паланка
7. Григор Кара-Јовановић Јенице
8. Димитрије Лешиновић Јенице
9. Крсто Петковић Јенице
10. Риста Поповић Богомиље велешки округ
11. . . . Здравковић Богомиље велешки округ

У Софији . . .